

Actividades

Ás 12,30

Proxección do documental *“Crónicas de pizarra e xiz”*, coproducida por Acuarela comunicación e a TVG e será comentada polo director Xan Leira.

A partires das 13,15 h

No acto intervirán:

José Miguel Pérez Blecua

Concelleiro de Cultura do Concello de San Xoán de Río

Gonzalo Iglesias Sueiro

Delegado en Ourense da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia

Xosé Carlos Sierra Rodríguez

Delegado en Ourense da Consellería de Cultura e Deporte da Xunta de Galicia

Darío Álvarez Gómez

Alcalde de San Xoán de Río e
Presidente da Mancomunidade Terra de Trives

Xosé Manuel Cid Fernández

Decano da Facultade de Ciencias da Educación da Universidade de Vigo

Ana Rodríguez Caneda

Representante da familia

Maximino Vázquez

Ex-alumno da escola de Medos

Alfredo Suárez Canal

Concelleiro do Medio Rural da Xunta de Galicia

Despois das intervencións, lectura de adhesións a cargo de Xoán Carlos Domínguez Alberte, dinamizador do Foro Luis Acuña.

Descoberta dunha placa en lembranza do homenaxeado, polas autoridades presentes.

Ás 14,00 h

Degustación dos produtos da terra

Homenaxe da xente de San Xoán de Río, aprobada pola Corporación Municipal, á que se suman:

Consellería de Medio Rural
Consellería de Cultura e Deporte
Consellería de Educación e Ordenación Universitaria
Subdelegación do Goberno en Ourense
Mancomunidade de Terra de Trives
Secretaría Xeral de Política Lingüística
Nova Escola Galega
Fundación Vicente Risco
Editorial Sotelo Blanco
Foro Manuel Luís Acuña
Outras entidades e asociación de recuperación da memoria histórica

Organizan:

Concello de
San Xoán de Río

UNIVERSIDADE
DE VIGO
FACULTADE DE CIENCIAS DA EDUCACIÓN

Colaboran:

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DO MEDIO RURAL

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DE CULTURA
E DEPORTE

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DE EDUCACIÓN
E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA

Homenaxe a

Antonio
Caneda

(Medos - San Xoán de Río, 1906 - Irixe, 1937)

29 de decembro de 2007
ás 12,30 h.
no Recinto Escolar de San Xoán de Río

Antonio

Caneda

Rodríguez

Antonio Caneda Rodríguez, naceu en Medos (San Xoán de Río) o catro de maio de 1906 e morreu en San Cosmede – O Irixo o 29 de agosto de 1937. Fillo de Antonio Caneda, de Arboiro, e de dona Paulina Rodríguez, de Medos.

Fixo estudos primarios e secundarios na súa terra, asistindo un tempo ás Escolas da Fundación Eumenio Ancochea, en Trives, rexida polos Irmáns da Doutrina Cristiá, onde coñeceu, entre outros, a Manuel Luís Acuña.

Da man do seu irmán Pedro, entrou en contacto co movemento de cambio político, respaldado na cidade de Ourense a finais dos anos trinta, por republicanos da talla de Roberto Blanco Torres, Jacinto Santiago, Alfonso Pazos, e por mestres renovadores entre os que se encontraban Albino Núñez, Rafael Alonso, Manuel Sueiro, Manuel Luís Acuña, Luís Soto, entre outros.

Da man destes intelectuais e mestres, colaboraron no proxecto político do Partido Radical-Socialista, liderado en Madrid, polo que sería Ministro de Educación, Marcelino Domingo, e en Ourense, polos persoeiros antes citados. Un partido con implantación especialmente nesta provincia e que tivo dous deputados nas primeiras eleccións a Cortes da República.

A presenza de moitos mestres neste proxecto motivou a Antonio Caneda a incorporarse ás denominadas "luces da república", os encargados de facer que os cambios se fixeran nas consciencias por medio da educación. Estudou Maxisterio e integrouse na Asociación de Traballadores do Ensino de Ourense (A.T.E.O.). Ocupou en propiedade a escola de Medos dende 1934 a 1936.

Nunha provincia atrasada e predominantemente rural, sorprende o dinamismo deste grupo de mestres, que asumiu o proxecto pedagóxico de pór a escola ao servizo da infancia e da sociedade na que está inserta. Unha escola para todos os nenos e nenas, pública, sen diferenzas por razóns económicas, galega, laica, coeducativa, activa, democrática e participativa.

Unha xeración de mestres utópicos, ilusionados e xenerosos, que non regateaban esforzos para sacar os nenos e nenas adiante, ou para alfabetizar as persoas adultas, sen esquecer o compromiso coas necesarias reformas agrarias que mellorasen a calidade de vida no noso medio rural.

Pouco tempo tiveron para avanzar nese proxecto, mais traballaron sen descanso. Antonio entrou ademais na escola nos anos máis difíciles dentro da República, pois o avance da dereita puña en perigo moitas das reformas, con momentos de inestabilidade e revolución en outubro de 1934.

Dous anos dun maxisterio comprometido, na escola do seu lugar, na escola que foi máis que nunca escola do "pobo e para o pobo". Alí fraguouse unha extraordinaria biografía pedagóxica, da que dan fe os seus alumnos, interrompida pola represión franquista, que o apartou do ensino no verán de 1936, segoulle a vida no verán de 1937, e aínda apuntillaron o seu expediente cunha "separación definitiva de la enseñanza y baja del escalafón" en abril de 1940. ¡Non vaia ser que resucitase!

Entre os cargos repítense todos os tópicos utilizados contra todos os bos mestres daquela xeración republicana: acusado de marxista por alguén que nin sabía escribir esa palabra; acusado de conduta privada inmoral, por quen sabían que a súa moral de liberdade, xustiza e democracia era unha moral superior; acusado de incompetencia na profesión, polos que aínda entendían a profesión de mestre como un oficio subordinado ás ordes dos caciques e do clero.

Este acto de memoria histórica pretende pór de manifesto a falsidade destas acusacións e facer un recoñecemento público do labor de Antonio Caneda en favor da educación e da mellora das condicións de vida dos seus veciños e veciñas.

A semente deste labor foi enterrada no ano 1937, mais, como boa semente, retoña todas as primaveras, e recolleemos os seus froitos. Durante moitos anos de terror, mantivo a luz acesa a súa noiva, unha persoa da que temos aínda pouca información, pero que podía ser unha mestra da comarca, chamada dona Elisa.

O propio cura de Sas de Penelas no informe feito en 1937, recoñecía que "no plano cultural cumpría co seu deber" e aínda recoñeceu: "conmigo como particular se mostrou siempre atento; y aun tengo que agradecerle algunos beneficios".

Semente que espallaron os seus compañeiros de profesión que quedaron para contalo. A súa sobriña Ana puido recibir as influencias da boa educación nas Academias Bóveda e Sueiro, onde leccionaban Raúl González, Manuel Luís Acuña ou Abel Carbajales.

Semente que prendeu nos seus alumnos. Julio Pérez González escribía en 1976 desde Bos Aires: "era muy niño cuando estalló la guerra civil, vi soldados, vi falangistas, vi guardiaciviles, en su mayoría altivos con los que no pertenecían a estos uniformados; recuerdo cuando se llevaron presos a muchos vecinos, entre ellos el maestro mío, bueno, natural de mi pueblito de Medos, me regalaba cuadernos, lápices, lo hacía así con chicos de condición humilde, pertenecía a una familia de labradores caracterizada por su hospitalidad, mi mente variaba en la formación conceptual respecto a este hombre extraordinario. Que hizo para que lo llevaran preso? No concebía tal atropello, luego tuve que formularme otra pregunta más atroz, porque los fusilaron?".

Semente que espallamos hoxe por estas terras e por todo o país, para honra dunha xente que lembra ao seu mestre. E lembrámolo coas palabras do amigo, do testigo que quedou para contárnolo, Armando Fernández Mazas (1995): "Estudioso e inteligente, pero muy retraído y poco amigo de viajar a la ciudad, permaneció los pocos años de su actividad profesional en el medio rural, dedicado por entero a su labor... Mi última entrevista con el compañero Antonio Caneda fue después de la insurrección franquista. Decidí trasladarme a la aldea de Castro Caldelas y tenía que pasar por Medos. Me acompañaron hasta atravesar la carretera de Trives, Antonio Caneda y Deogracias Carballo... Mas tarde supe que Antonio Caneda había sido detenido y trasladado a Ourense. Que había estado trabajando con otros en la limpieza de las calles ourensanas. Que había sido trasladado preso a Castro Caldelas, y que de allí lo habían sacado, asesinado y abandonado su cuerpo en la carretera... Deogracias Carballo anduvo varios meses huído por los montes, hasta que fue detenido, procesado y fusilado en la cárcel de Lugo. Ambos fueron víctimas del caciquismo local".